

BİBLİYOGRAFYA :

Bolu İl Yıllığı, Bolu 1968, s. 251; Emin Barın (İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yayını), İstanbul 1978; Muammer Ülker, *Türk Hat Sanatı*, Ankara 1987, s. 45; Şevket Rado, *Türk Hattatları*, İstanbul, ts. (Yayın Matbaacılık), s. 270; Sezer Tansuğ, "Emin Barın İçin", *Sanat Çevresi*, sy. 62, İstanbul 1983, s. 6; Ayla Ersoy, "Geleneksel İle Çağdaşlığın Birleşen Sanatçı Emin Barın", a.e., s. 8; Abdülkadir Günyaz, "Emin Barın'ın Sergisi Nedeniyle", a.e., s. 10; Bülent Özer, "Çağdaş Bir Sanatçı Olarak Emin Barın", a.e., s. 12; Ethem Çalışkan, "Narlı Bahçe Sokağından Öksüz Perşembeye ve Otuzbeş Yıl", a.e., sy. 112 (1988), s. 22-23; İlhami Turan, "Hat Sanatımızın Büyük Kaybı", *Milliyet Sanat Dergisi*, sy. 184, İstanbul 1988, s. 13; a.m.f., "Hocam Prof. Emin Barın", a.e., s. 20-21; Hakkı Gökçürk, "Barın (Emin)", *İst.A*, IV, 2117-2119; *ML*, II, 157.

İLHAMİ TURAN

BARİŞ

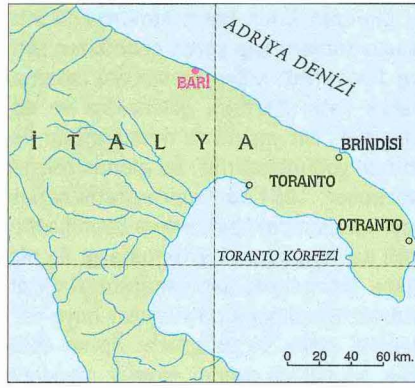
(bk. SULH).

BÂRİ

Güney İtalya'nın
Adriyatik kıyısında bulunan ve
IX. yüzyılın ortalarında
bir süre İslâm hâkimiyetinde
kalmış olan liman şehri.

Bârî (bugün Bari), Ortadoğu'ya giden deniz ticaret yollarının belli başlı uğrak yerlerinden biri olduğu için eski çağlardan beri muhtelif yayılcı güçlerin dikkatini çekti. İlliryalılar tarafından kurulduğu bilinen şehir Roma devrinde Barium adıyla parlak bir safha geçirdi, limanın ve şehrin ilk esaslı temelleri bu dönemde atıldı. Bizans İmparatorluğu idaresi altında bulunduğu sırada da gelişmesi devam etti ve önemli bir liman olma hüviyetini korudu. İtalya'yı baştan başa saran göç hareketleri sırasında Gotlar buralara kadar inmişler ve eski devirlerin havasını büyük ölçüde değiştirmişlerdi. Bu arada belli başlı her İtalyan şehrinde görülen kendi kaderini kendi tayin etme süreci başladı ve Bârî de bir süre bağımsız bir devlet haline geldi. Bu kısa süreli bağımsızlıktan sonra ise İslâm idaresi altına girdi ve Avrupa tarihinde müstesna bir hadise sayılan bu gelişme yine kısa süre devam etmekle beraber günümüze kadar iz bıraktı.

IX. yüzyılın başlarında Sicilya'yı ellerine geçiren Araplar, bugün Güney İtalya'da Calabria, Puglia ve Campania denilen bölgelere de akınlar yaptılar. 830'da başlayıp elli yıl süren bu olaylar hakkında Batı kaynaklarının verdiği bilgilerle Doğu kaynaklarında bulunan bilgilerin

Bârî

birbirini tutmaması zaman zaman araştırmacıları güç durumda bırakmıştır. Bununla beraber Bârî'nin 847'de müslümanların eline geçtiği kesindir. İslâm kuvvetleri bu tarihten önce Brindisi ve Benevento gibi şehirleri aldıktan başka Taranto Limanı açıklarında Venedik donanmasını da ağır bir yenilgiye uğratmışlardı. Henüz başlangıç safhasında olan Venedik Devleti bu olayın telâsı üzerine yeni bir teşkilatlanma içine girdi. Arap donanması Adriyatik denizinde daha fazla ileri gitme gereği duymadı; çünkü Sicilya ile beraber ele geçirilen İtalya'nın güney kesimleri müslümanlara kâfi geliyordu.

Bârî'de emirlik makamına ilk oturan kişi, bir süreden beri İslâm halifesinin emrinde savaşan Rebîa kabilesinden Hal-fûn'dur (847-852). Şehirde bazı düzenlemeler yapan ve bir akın sırasında ortadan kaybolan bu emîrden bir daha haber alınamadı ve yerine Müferric b. Selâm geçti (853-856). Kısa süren yöneticiliği sırasında şehirde birtakım idarî ve askerî düzenlemelere girişen ve civar bölgelere de akınlar düzenleyen Müferric yerini Emîr Sûdân'a bıraktı. İslâm tarihçileri kadar Latin ve Yunan kaynaklarının da büyük bir sitayişle bahsettikleri Emîr Sûdân (857-871) Sicilya'da yetişmiş bir cengâver olarak isim yapmıştı. Burada yeni düzenlemelere girişti ve âdeta İtalya fâtihisi olmak istedi. Devrin halifesi Mûtevekkil-Alellah Ca'fer b. Muhammed de onun bu cesaretini teşvik edici davranışlarda bulundu. Sûdân'ın bir Latin kaynağında "amarmomino" şeklinde anılmasından Mûtevekkil'in ona "emîr'ü'l-mû'minîn" unvanını da verdiği anlaşılmaktadır. İslâm topraklarını genişletmek için Roma ve Napoli yönlerini

de akınlar yapan Sûdân'ın şöhreti kısa zamanda hristiyanlar için endişe kaynağı oldu ve bir taraftan Bizans İmparatorluğu, diğer taraftan papalık onu iki koldan sıkıştırmaya başladılar. Bârî 3 Şubat 871 günü Bizanslılar'ın eline geçti ve Emîr Sûdân esir edildi. Bu gelişme Batı âlemi için çok şanslı bir döneme rastlamıştı; zira 868'de İslâm âleminde patlak veren siyasî buhranlar sebebiyle her yöre kendi kaderiyle baş başa kalmış ve bu arada Bârî'ye de takviye kuvvet gönderilememişti. 875'te serbest bırakılan Sûdân Taranto emirinin hizmetine girdi; bundan sonra kendisi hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgiye rastlanmamaktadır. Böylece yirmi dört yıl gibi kısa, fakat tarih için büyük önem taşıyan bir devir kapanmış oldu. Bu devir mücadeleler içinde geçmiş olmakla birlikte Bârî ve etrafı için bir gelişme ve ilerleme dönemi teşkil eder. Müslümanlar burada özellikle zirâî hayatı geliştirme ve sulama işlerinde birtakım yenilikler yaparak yöre ekonomisine hareketlilik, nüfus artışına da canlılık getirmişlerdir. Bu dönemde şehir resmî ve özel birçok bina ile süslendi. Aradan geçen on iki asırlık zamana rağmen bu bölgenin konuşma dilinde hâlâ birtakım Arapça kelimelere rastlanması ve şehirdeki kiliselerin Arap minaresi tarzındaki çan kuleleri, İslâm kültürünün etkisini bugün dahi göstermektedir. Uzun yıllar yıkım dönemi diye adlandırılan bu devrin Ortaçağ İtalyası'na yeni etkinlikler sağladığı gerçeği, özellikle Michele Amari, Francesco Gabrieli ve Enrico Cerulli gibi şarkiyatçı ve tarihçiler tarafından ortaya konulmuştur; bugün de aynı yöndeki araştırmalar devam etmektedir.

İki yüzyıl Bizanslar'ın hâkimiyetinde kalan ve İtalya'daki son Bizans kalesi olan Bârî, tarihe Bârî Kuşatması adıyla geçen üç yıllık çetin bir savaştan sonra Normanlar tarafından zaptedildi (1071). Norman dönemi şehrin gelişmesinde önemli bir yere sahiptir. Bu dönemde Venedikliler ve Cenevizliler'le rekabete giren Bârîli denizciler, onların birer azizin himayesinde olmalarına özenerek Anadolu'daki Mira'dan (Demre) San Nicola'nın (Aya Nikola, Noel Baba) kemiklerini getirdiler (1087). Şehirde bu aziz için büyük bir katedral yapıldı ve böylece Bârî önemli dinî merkezlerden biri haline geldi; nitekim bugün de başpiskoposluk merkezidir. Şehrin önemi Haçlı seferleri sırasında daha da arttı. Pierre l'Hermit buraya kadar gelerek savaşı teşvik eden konuşmalarını sürdürdü ve deniz yolu-

la giden Haçlı kuvvetlerinin önemli bir kısmı Bârî Limanı'ndan yola çıktı. Bu tarihlerden sonra şehir önce Sforzalar'ın, daha sonra da Napoli Krallığı'nın eline geçti. 1480'de gerçekleştirilen Otranto Seferi sırasında Türk donanmasının bu-
raya yöneleceği haberi etrafta uzun süre dolaştı.

Halen yaklaşık yarım milyon nüfusu bulunan şehir Puglia bölgesinin merkezi olup İtalya genelinde önem taşıyan petrol rafinerilerine, petrokimya tesislerine, bir termik santrale ve özellikle unlu mâmulilerin ağırlık taşıdığı çeşitli gıda maddeleri sanayiine sahiptir. Şehirde bir arkeoloji müzesi ve bilhassa kütüphanesinin zenginliğiyle ünlü bir üniversite bulunmakta ve burada bir İslâm araştırmaları merkezi ile bir Doğu dilleri bölümü açılması için girişimler sürdürülmektedir. Doğu dünyası ile temaslarını kesmeyen Bârî'de 1930'dan beri Doğu Akdeniz Fuarı (Fiera di Levante) adını taşıyan bir fuar kurulmakta ve ülkemizin de katıldığı bu milletlerarası fuarda sanayi maddeleri sergilenmektedir. II. Dünya Savaşı sırasında burada Türkiye Cumhuriyeti'nin bir konsoloslugu açılmışsa da ömrü uzun olmamıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Belâzûrî, *Fütûh*, s. 236; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, VI, 520-521; Mohamed Talbi, *L'Emirate Aglabide 184-296/800-909*, Paris 1966, s. 451-459, 479-484; Aziz Ahmad, *A History of Islamic Sicily*, Edinburgh 1975, s. 18-20; Runciman, *Haçlı Seferleri Tarihi*, I, 34, 45, 49; F. Gabrieli — U. Scerrato, *Gli Arabi in Italia*, Milano 1979, s. 109-131, 620, 707-708, 710-711; A. Cuciola — D. Morelli, *The Urban Development of Bari*, Bari 1984; V. A. Melchiorre, "La Moda pugliese fra medioevo ed età moderna", *Bari Economica*, sy. 4, Bari 1988, s. 27-37; A. Pertusi, "Ai conini tra religione e politica. La contesa per le reliquie di S. Nicolo tra Venezia, Bari e Genova", *Quader ni Medievali*, sy. 5, Bari 1978, s. 6-56; "Bari", *EAm*, III, 236-237; M. T. A. Nattali, "Bari", *EBR*, III, 162-163.

MAHMUT H. ŞAKIROĞLU

BÂRİ'

(البَارِئ)

Allah'ın isimlerinden
(esmâ-i hüsnâ) biri.

Kelimenin kökü olan *ber'*, *bür'* veya *bürü'* "yaratmak" mânasına geldiği gibi "hastalık, kusur ve ayıp türünden olup insana hoş gelmeyen şeylerden uzak bulunmak; borç ve zimmetten beri olmak anlamlarına da gelir. Bârî isminin "yontmak, tesviye etmek" anlamındaki *beriy* kökünden türemiş olması da muhtemel-

Bârî'den
bir görünüş -
İtalya

dir. Ber' kökünden türemiş olduğu takdirde bârî "yaratıcı, maddesi ve modeli olmadan icat eden; sıfatlarında yaratılmışlara benzemekten beri olan; birçok farklılıklarına rağmen evrenin bütün parçalarını âhenksizlik ve düzensizlikten uzak olarak meydana getiren; hiçbir borç ve zimmet altında bulunmayan, bütün nimetleri bir lutf olarak veren" mânalarını taşır. Bery kökünden türemiş olduğu takdirde ise "yaratılmışları sağlıklı ve dengeli hale koyan" anlamına gelir. Nitekim İnfitâr sûresinin bir âyetinde (82/7) insan yaratılışının bu özelliğine temas edilmektedir. Âlimler, Haşr sûresinin son âyetinde (59/24) yaratmakla ilgili olarak yer alan *hâlik*, *bârî'* ve *musavvir* isimleri arasındaki mâna farkını şöyle belirtmişlerdir: Hâlik "yaratılacak şeyin bütün ayrıntılarını bilip takdir eden" (bir anlamda projelendiren), bârî "onu fiilen meydana getiren", musavvir ise "kendine has özelliklerini veren" dir (bk. Gazzâlî, s. 52-53). İbn Manzûr bârî isminin daha çok canlıların yaratılması için kullanıldığını ve meselâ göklerle yerin yaratılması anlamını vermek için ber' değil halk lafzının uygun düştüğünü kaydeder (*Lisânü'l-'Arab*, "br'e", md.). Fahreddin er-Râzî ise bârî kelimesinin arazların değil cisimlerin yaratılışını ifade ettiğini söyler (*Tefsîr*, XXIX, 294). Halbuki Kur'an-ı Kerim'de ber' kökünden türeyen fiil, araz grubuna giren musibetlerin yaratılması mânasında Allah'a nisbet edilmiştir (bk. el-Hadîd 57/22).

Bârî esmâ-i hüsnâdan olmak üzere Kur'an-ı Kerim'de iki yerde geçmekte, ayrıca fiil ve sıfat sigalarıyla "yaratmak, beri ve münezzeh olmak" mânalarında Allah'a nisbet edilmektedir. Esmâ-i hüsnâ hadisinde yer aldıktan başka (Tirmizî, "Da'avât", 82; İbn Mâce, "Du'â", 10) ber' ve bery köküne bağlı sözlük anlamlarıyla muhtelif hadislerde de kullanı-

lmıştır. Bârî kelimesinin Hz. Peygamber tarafından İbrâniler'den alındığı ve bu kelimenin ayrıca özel bir mânada kullanılmadığı tarzında ileri sürülen iddia (bk. İA, I, 363) isabetli görünmemektedir. Çünkü Kur'an-ı Kerim'de bu kelimenin çeşitli şekillerde Allah'a nisbet edilmiş olması yanında birbirinden farklı mânalarda Arapça'da da eskiden beri kullanılmamıştır. Vahye dayalı dinlerin ilâhî isim ve sıfatlarla ilgili açıklamaları arasında benzerliğin bulunması ise tabiidir.

BİBLİYOGRAFYA :

Râgıb el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "br'e" md.; İbnü'l-Esir, *en-Nihâye*, "br'e" md.; *Lisânü'l-'Arab*, "br'e", "bry" md.leri; Firûzâbâdî, *el-Kâmûsü'l-muhtâ*, "br'e", "bry" md.leri; Wensinck, *Mu'cem*, "br'e" md.; M. F. Abdülbâkî, *Mu'cem*, "br'e" md.; Mustafavî, *et-Taḥkîk*, "br'e", "bry" md.leri; İbn Mâce, "Du'â", 10; Tirmizî, "Da'avât", 82; Halîmî, *el-Minhâc*, I, 192-193; Bağdâdî, *el-Esmâ' ve's-sıfât*, vr. 66^b-67^a; Gazzâlî, *el-Maḥşadü'l-esnâ*, s. 52-53, 55-56; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, I, 281; Fahreddin er-Râzî, *Tefsîr*, III, 80; XXIX, 294; a.mlf., *Levâmi'u'l-beyyînât*, s. 206-211; Beyzâvî, *Envârü't-tenzîl (Mecmû'a mine't-tefâsîr* içinde), İstanbul 1324 — Beyrut, ts. (Dâru l-İhyâi't-türâsî'l-Arabî), I, 126; Aynî, *Üm-detü'l-kârî*, Kahire 1392/1972, XX, 290; Suat Yıldırım, *Kur'an'da Ulûhiyyet*, İstanbul 1987, s. 256-257; D. B. Macdonald, "Allah", *İA*, I, 363.

BEKİR TOPALOĞLU

el-BÂRİ'

(البَارِئ)

Arap dil âlimi Ebû Ali el-Kâlî
(ö. 356/967)

tarafından hazırlanan Arapça sözlük.

Aslen Malazgirtli olan tanınmış âlim Kâlî, garîbül-hadîse dair olduğu için *el-Bârî' fi garîbi'l-hadîs*, garîbül-hadîs lughat nevinden sayıldığı için de *el-Bârî' fi'l-luğa* diye anılan bu eserini Kurtuba'da 339'da (950) telif etmiştir. 350 (961) yılından itibaren de kendisine Kur-